

РОЗДІЛ 5 ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 811.161.24+81'42:327.5

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.1.23>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ ВИВЧЕННЯ МОВИ МИРУ В ПЕРІОД ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF PEACE LANGUAGE IN HYBRID WARFARE

Данилейко О.В.,

orcid.org/0000-0002-8925-1644

доктор філософії,

*асистентка кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур
Навчально-наукового інституту філології*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наукова розвідка присвячена критичному огляду новітніх напрацювань в галузі лінгвістики миру для визначення сутності поняття «мова миру» в аспекті сучасної російсько-української війни. Дослідження спрямоване на формування холистичного уявлення про мову миру, а також на уточнення його змісту в світлі міждисциплінарного підходу. Критично переосмислюючи та інтегруючи напрацювання сучасних миротворчих студій, освіти в дусі миру, журналістики миру, лінгвістики миру та нової лінгвістики миру, авторка визначає «мову миру» як сукупність мовних засобів та комунікативних стратегій, які описують, відображають чи сприяють активному поширенню миру, а в умовах військових конфліктів нівелюють, розвінчують чи нейтралізують мову ворожнечі, ненависті та насильства. Спорадичне вивчення доробку англо-американських медіастудій та їх лінгвістичне переосмислення дозволило визначити два ключові критерії ідентифікації мови миру: формальний, що передбачає свідому відмову від імпліцитного чи експліцитного використання мови ворожнечі та ненависті; та світоглядний, пов'язаний із поширенням миротворчих наративів, пошуком та використанням ефективних стратегій інформаційного спротиву ворожим інформаційним впливам. Зважаючи на бінарну природу мови миру, у роботі диференційовано поняття «мова негативного миру» та «мова позитивного миру». Визначено, що перша характеризується формальною відсутністю вербальних одиниць, які відкрито проявляють або сприяють поширенню ворожості та ненависті до ворога. Друга передбачає не лише відмову від використання мови ворожнечі та ненависті, але й сприяє утвердженню мирного дискурсу через поширення наративів гуманістичної спрямованості. Послугуючись концепцією журналістики миру Й. Гальтунга, в роботі представлено аналітичну порівняльну модель «мови війни» та «мови миру», що увиразнюється через протиставлення їх основних концептуальних ознак. Наголошується на тому, що ефективна миротворча комунікація в умовах сучасної гібридної війни повинна заґрунтовуватись на свідомому використанні, поширенні та пропагуванні мови позитивного миру.

Ключові слова: війна, мир, гібридна війна, лінгвістика гібридної війни, лінгвістика миру, мова війни, мова миру.

This study critically examines recent developments in Peace Linguistics to conceptualise the «language of peace» within the context of the ongoing Russian-Ukrainian war. It seeks to establish a comprehensive understanding of the term while refining its scope through an interdisciplinary lens. By integrating insights from contemporary peace studies, peace education, peace journalism, peace linguistics, and the emerging field of new peace linguistics, the study defines the «language of peace» as a system of linguistic resources and communicative strategies that describe, reflect, or actively promote peace. In conflict settings, these strategies also serve to counteract, deconstruct, or neutralise the language of hostility, violence, and conflict. A critical analysis of Anglo-American media studies and their linguistic reinterpretation identifies two key criteria for recognising the language of peace. The first, a formal criterion, involves the conscious rejection of implicit or explicit expressions of hostility and hatred at interpersonal, intrastate, and interstate levels of communication. The second, a worldview criterion, concerns the dissemination of peace-oriented narratives and the development of effective strategies to resist hostile information influences, particularly within hybrid warfare. Recognising the dual nature of the «language of peace», the study distinguishes between the *language of negative peace* and the *language of positive peace*. The former is characterised by the absence of verbal elements that incite hostility or hatred towards the opposing side, whereas the latter not only excludes such elements but also actively constructs a discourse of peace through linguistic means that reinforce humanistic narratives. Drawing on J. Galtung's concept of peace journalism, the study introduces an analytical comparative model contrasting the structural and functional characteristics of the «language of war» and the «language of peace». The findings highlight that effective peace-oriented communication in the context of contemporary hybrid warfare requires the deliberate use, dissemination, and promotion of the language of positive peace.

Key words: war, peace, hybrid warfare, linguistics of hybrid warfare, Peace Linguistics, language of war, language of peace.

Постановка проблеми. Гібридна агресія Росії проти України, яка переросла в повномасштабний збройний конфлікт, засвідчила, що в умовах сучасної війни традиційні військові операції невіддільно пов'язані з використанням інформаційних та когнітивних засобів впливу на людську свідомість та сприйняття, що реалізуються через посередництво мовного знаку. Як слушно зауважує А. М. Черняк: «Гібридність сучасних конфліктів остаточно розмила поняття війни, миру, перемоги, а інформаційні технології змінили роль пересічного громадянина у формуванні безпечного дискурсу держави» [1, с. 12]. Враховуючи конститутивну роль мови в контексті сучасної гібридної війни, виникає гостра необхідність в системному переосмисленні прикладних та теоретичних аспектів вивчення «мови війни» та «мови миру», зокрема у світлі новітніх зарубіжних напрямів сучасного мовознавства – «лінгвістики війни» та «лінгвістики миру». Зважаючи на те, що уже були здійснені певні спроби визначення лінгвістики війни як новітнього напрямку мовознавчих студій та мови війни як її об'єкта (див., зокрема, дослідження: [2; 3]), лінгвістика миру досі залишається відносно новим напрямком мовознавчих досліджень, який все ще потребує всебічного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість у вивченні *мови миру* зародилась у межах англо-американських досліджень проблем миру, а особливо таких її напрямків, як: миротворчі студії (П. Валленстін, Й. Гальтунг, В. Гей, А. Керл, Л. Крісберг), освіта в дусі миру (Б. Ріардон, Р. Л. Оксфорд, У. Стеллармаріс), журналістика миру (Й. Гальтунг, М. Руге, Дж. Лінч, А. МакГолдрік, С. Янгблад), лінгвістика миру (Ф. К. Гомес де Матос) та нова лінгвістика миру (Е. Кертіс).

Попри стрімкий розвиток миротворчих студій у світових академічних колах, *лінгвістика миру* все ще залишається малодослідженою в українському мовознавстві. Наукові праці, що розкривають сутність цього феномену, представлені поодинокими теоретичними розвідками. Так, українська науковиця А. Ю. Коваленко розглядає *лінгвістику миру* переважно в освітньому контексті, залишаючи поза увагою політичний та соціальний [2]. О. В. Данилейко окреслює *лінгвістику миру* та *лінгвістику війни* як новітні міждисциплінарні підходи, що розкривають закономірності функціонування мови в період російсько-української війни, проте акцентує увагу здебільшого на *мові війни* [2, с. 29–45; 3]. Попри відсутність ґрунтовних теоретичних напрацювань в даній

області, українські мовознавці проявляють посилений інтерес до вивчення прикладних аспектів *мови миру*, що досліджується з залученням теоретико-методологічного інструментарію мовознавчих напрямків, які вони представляють. До таких прикладних мовознавчих підходів вивчення мови миру в період російсько-української війни можна віднести такі: когнітивний, що націлений на реконструкцію понятійного, асоціативно-образного та аксіологічного складників концепту «Мир» (К. Р. Близнюк, Т. П. Вільчинська, О. В. Данилейко, О. В. Терещенко, Г. М. Яворська); дискурсивний, спрямований на відновлення асоціативно-образного складника концепту «Мир» в українському та світовому медіапросторі, зокрема через вивчення одиниць осі псевдототожності та суміжності (О. В. Данилейко, Ю. П. Маслова, Г. М. Яворська); міждисциплінарні студії, що об'єднують мовознавчі та безпекові підходи у сфері стратегічних комунікацій і спрямовані на ідентифікацію та розробку ефективних засобів протидії деструктивному інформаційному впливу та підвищення опірності медіапростору (С. О. Гречка, Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Л. Ф. Компанцева). Численність і різноманітність наукових підходів до вивчення *мови миру* в аспекті гібридної війни, та, разом з тим, зміщення фокусу досліджень на *мову війни*, фрагментарність і різноспрямованість наукових розвідок, відсутність єдиної методології аналізу мовних об'єктиваций *миру*, породжують гостру необхідність в переосмисленні наукового доробку представників миротворчих студій та пошуку можливостей виокремлення інтегрованого міждисциплінарного підходу, який дозволить сформувати цілісне уявлення про цей напрям мовознавства. Отож **мета наукової розвідки** полягає у формуванні цілісного уявлення про сутність поняття «мова миру» в контексті гібридної війни та уточнення його змісту крізь призму міждисциплінарного підходу, ґрунтуючись на глибокому теоретичному осмисленні сучасних досліджень в галузі лінгвістики миру.

Виклад основного матеріалу. За свідченням британського лінгвіста Д. Крістала, термін «*лінгвістика миру*» (*Peace Linguistics*) почали використовувати в освітній сфері ще на початку 1990-х років для позначення поширеного в ті роки суспільного уявлення про те, що «лінгвістичні принципи, методи, результати досліджень і практичні надбання є засобом утвердження миру та прав людини на глобальному рівні» [5], однак як окрема дисципліна *лінгвістика миру* утвердилась на початку 2000-х років завдяки

публікаціям Ф. К. Гомеса де Матоса, Е. Кертіса та Р. Л. Оксфорд, які почали активно послуговуватись терміном «мова миру» в своїх роботах, однак трактували його в гранично широкому сенсі. До прикладу, Р. Л. Оксфорд визначає мову миру як «будь-яку форму комунікації – вербальну або невербальну – яка описує, відображає, виражає чи активно поширює мир» [6, с. 3]. Як зауважує дослідниця, основна функція мови миру – трансформативна, а ґрунтується вона на шести принципах: системність поширення – свідоме використання, розповсюдження та пропагування мови миру в усіх сферах людського буття; заміщення агресії – усвідомлена деконструкція мови ворожнечі та її заміна мовою миру; комплексність засобів вираження – поширення мови миру засобами як вербальними, так і невербальними; всеосяжність – мова миру охоплює всі сфери буття (внутрішню, міжособистісну, міжгрупову, міжнародну, міжкультурну, екологічну); ретранслюється рольовими моделями – «звичайними» людьми, які слугують взірцем для наслідування; гнучкість і чутливість до контексту – врахування соціальних, культурних та ситуаційних особливостей при відборі найбільш ефективних мовних засобів [6, с. 5–26]. Незважаючи на системність трактування, мова миру в працях Р. Л. Оксфорд розглядається передусім в аспекті освіти в дусі миру, а її основним завданням є «навчити вчителів та учнів використовувати мову позитиву та уникати вживання мови негативу» в освітньому дискурсі [7, с. 234]. Наголошуючи на ключовій ролі мови в процесі утвердження миру, дослідниця вводить термін «Мова мирного підходу» (*Language of Peace Approach*), який уперше використовує в монографії «The Language of Peace: Communication to Create Harmony» (2013).

Посилена увага лінгвістів до вивчення мови як інструменту породження та врегулювання конфліктів глобального масштабу сприяв формуванню на початку ХХІ ст. нової галузі прикладної лінгвістики – нової лінгвістики миру (*New Peace Linguistics*), об'єктом вивчення якої стали механізми функціонування мови конфлікту та мови миру. На прикладному характері нової галузі акцентує Е. Кертіс, який у найширшому розумінні визначає її як «системний підхід до вивчення мови, який досліджує особливості її використання з метою поширення миру, а також розкриває закономірності взаємозв'язку мови, миру та соціолінгвістичної реальності» [8]. У вузькому сенсі нова лінгвістика миру визначається вченим як поглиблений аналіз мови наймогутніших представників людства, що спро-

можні як утвердити мир, так і розв'язати війну [7, с. 234]. Як міждисциплінарна галузь знань, нова лінгвістика миру послуговується здобутками мирології (миротворчих студій), конфліктології, соціолінгвістики та критичного дискурс-аналізу [9, с. 13]. У світлі нової лінгвістики миру поняття «мова миру» найчастіше визначається як «лінгвістичне насильництво» [10, с. 969], що фактично означає відмову від використання мови ворожнечі. Зasadничим принципом та провідним постулатом цієї галузі є твердження, що «мова може існувати поза конфліктом, але конфлікт не може існувати поза мовою» [7, с. 235]. Відтак у межах лінгвістики миру поняття «мова миру» розглядається у тісному взаємозв'язку з мовою ненависті, ворожнечі та війни.

Однією з перших суто лінгвістичних праць, виконаних на засадах нової лінгвістики миру, стала книга Е. Кертіса «Нова лінгвістика миру та роль мови в ситуації конфлікту» (2022), у якій не лише було представлено новий підхід до вивчення мови, але й на прикладах поглибленого аналізу виступів Джорджа Буша, Коліна Павелла, Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена продемонстровано його прикладну цінність. Провідним напрямком досліджень у царині нової лінгвістики миру став аналіз механізмів увиразнення мови конфлікту в політичному дискурсі. Так, у фокусі уваги Е. Кертіса: вивчення особливостей використання стратегій «іншування», виправдовування та заперечування; виокремлення домінантних стратегічних наративів політичного дискурсу; аналіз когнітивних метафор; системний опис мілітарного дискурсу; вивчення персуазивного потенціалу мовних одиниць та їх використання з метою спотворення інформації, поширення дезінформації, нагнітання та підживлення страху [7]. Водночас мова миру, хоча й не отримала системного опису в межах нового напрямку, розглядається як інструмент заклику до єднання, визнання помилок, формування позитивного порядку денного тощо.

Значну теоретичну та практичну цінність для подальших прикладних досліджень мови миру мають напрацювання в галузі журналістики миру (*Peace Journalism*) – журналістського підходу до висвітлення подій, «за якого редактори та репортери свідомо обирають що і як повідомляти, щоб сприяти ненасильницькому реагуванню суспільства на події» [11, с. 3]. Журналістика миру спрямована на правдиве висвітлення подій, позбавлене упередженості та ідеологічного впливу. Зміщення фокусу уваги лінгвістів на медіатексти як провідні ретранслятори дискурсу війни

та миру, визначається самою сутністю гібридної війни, у якій «матеріальні цілі досягають активними діями не тільки у фізичному просторі, але й у просторах інформаційному та віртуальному» [12, с. 89]. Відтак провідну роль у війні, де «військові дії приглушені, а інформаційні, навпаки, – різко посилені» [5, с. 89], відіграють колективні відправники повідомлень. Послугуючись широким арсеналом мовних засобів, вони здатні як розпалювати ворожнечу, так і протистояти ворожим впливам, використовуючи інформаційний контр-інструментарій, спрямований на розповсюдження правдивого контенту та миротворчих наративів.

В контексті журналістики миру Й. Гальтунг (2006) розмежовує поняття «журналістика війни» та «журналістика миру». Обидва підходи представляють різні способи осмислення, інтерпретації, опису та представлення одних і тих же подій, утворюють два дискурси, що відображають протилежні світоглядні орієнтації. Журналістика миру, що характеризується ідеалістичністю та нормативністю, протиставляється журналістиці війни, яка спирається на більш реалістичне та описове зображення подій. Водночас обидва підходи заґрунтовані на використанні когнітивних та емоційних упереджень. Як зазначає Й. Гальтунг, саме *журналістика війни* сьогодні є домінантним стилем концептуалізації подій, тоді як *журналістика миру* не використовується навіть як її альтернатива [13, с. 1]. Очевидно, що науковий доробок *журналістики миру* може бути використаний для поглиблення теоретичного осмислення *лінгвістики миру*, адже при більш прискіпливому розгляді стає зрозумілим, що *журналістика війни* та *журналістика миру* (у викладі Й. Гальтунга) співвідносяться з поняттями «мова війни» та «мова миру», які утворюють асиметрію на всіх рівнях своїх концептуальних ознак. Беручи за основу порівняльну таблицю *журналістики війни* та *журналістики миру*, розроблену Й. Гальтунгом [13, с. 1], ми наважились накласти її на сучасні концепції мови війни та мови миру, доповнивши окремі аспекти. Таким чином було одержано аналітичну модель, яка увиразнює основні концептуальні відмінності мови війни та мови миру (розширена порівняльна таблиця представлена в нашому дослідженні [2, с. 40–41] (табл. 1).

Важливим аспектом досліджень у царині *журналістики миру* є прискіплива увага до мовного матеріалу, адже він має бути ретельно відібраний для уникнення ескалації насильства [14, с. 6]. Перевага надається використанню неупередженої, нейтральної лексики [15, с. 96], відмові від мови

ворожнечі та ненависті, а також жорстких формулювань, обвинувальної риторики, проявів упередженості [16, с. 21–22]. Окрім того, основна увага при відборі мовного матеріалу зосереджена на контексті повідомлення [14, с. 6]. Узагальнюючи, можна констатувати, що *мова миру* повинна відповідати двом критеріям: формальному, що передбачає відмову від використання мови ворожнечі та ненависті в усіх її проявах; та світоглядному – поширення та пропагування наративів миру, зокрема утвердження ідей національної гідності, історичної та культурної самобутності народу, національної ідентичності та унікальності, поваги до своєї культури та культури інших. Перенесення виокремлених критеріїв в контекст сучасної гібридної війни дозволяє сформулювати основні світоглядні настанови, яким повинна відповідати *мова миру* сьогодні. Як зазначає українська науковиця Н. В. Слухай, це, зокрема: використання простої, адекватної системи ідеологем, що відбивають світоглядні позиції українців; аналіз та виокремлення поточних антиукраїнських наративів та їх спростування за зразком спростування фейків; представлення України та Росії як самостійних суб'єктів з власною долею цивілізаційної відповідальності; поширення доказових історичних теорій щодо минулого України; позитивізація майбутнього, утвердження реалістичних оптимістичних прогнозів розвитку України [17, с. 24–25]. Зауважимо, що інформаційний супротив повинен вибудовуватись на принципах поваги, гідності та неупередженості, а також бути асиметричним інформаційному впливу ворога.

Варто, однак, констатувати, що відмова від використання мови *ворожнечі* не гарантує утвердження миру та не є його формальним показником. За Ч. Воелк *мова миру* – «це складна система творення і передачі смислу» [18, с. 53], у якій виокремлюють п'ять взаємопов'язаних рівнів: мовна система, дискурс, мовне значення, код (неословлені очікування), наративна складова [18, с. 54–55]. Мовні засоби, що функціонують на кожному з цих рівнів, симетричні панівним векторам концептуалізації конфлікту та утворюють когнітивно-дискурсивну симетрію. У цьому контексті «осмислення динаміки індивідуальної та колективної ідентичності та наративу є ключовим аспектом розбудови миротворчих процесів» [18, с. 56]. Колективний відправник може імпліцитно нав'язувати певну світоглядну парадигму, уникаючи відкритого використання експліцитних маркерів мови війни. Такий латентний дискурсивний вплив реалізується через використання мовних засобів замаскованого впливу,

Порівняльна таблиця «мови війни» та «мови миру» (за Й. Гальтунгом)

Мова миру	Мова війни
Орієнтована на збереження миру: - висвітлює конфлікт у всій його складності у межах діади «перемога – перемога», враховуючи множинність сторін та цілей; - націлена на пошук першопричин і висвітлення довготривалих, прихованих наслідків конфлікту в історичній, культурній, соціальній перспективах; - інформація, що стосується війни, не приховується і не спотворюється; - заґрунтована на принципах гуманізму; - використовує мовні засоби, які спрямовані на правдиве висвітлення подій та сприяють деескалації конфлікту; - проактивна – запобігає виникненню і сприяє врегулюванню конфлікту ще до його ескалації; - використовує нейтральну або інклюзивну лексику, що сприяє пошуку діалогу та порозуміння.	Орієнтована на розпалювання війни: - сфокусована на протистоянні двох сторін, у якому перемога однієї є неминучою поразкою для іншої; - конфлікт розглядається лише в межах військових дій, а увага сфокусована на стороні, що почала війну; - спотворює правду, розповсюджує міфи та неоміфи з метою «переписання» минулого та теперішнього; - висвітлення подій є вибіркоким: окремі аспекти замовчуються або спотворюються; - вибудовується на жорсткій опозиції «свої-чужі»; - свідомо відмовляється від сповідування принципів гуманізму, особливо відносно противника; - реактивна: націлена на розпалювання ворожнечі та ескалацію насильства; - увага прикута до висвітлення видимих наслідків війни; - використовує мову ворожнечі, ненависті та насильства.
Орієнтована на правду – мовні засоби використовуються з метою поширення стратегічних контр-наративів, націлених на правдиве висвітлення ситуації конфлікту та протидію ворожим інформаційним впливам.	Орієнтована на пропаганду – передбачає використання інформаційних та когнітивних засобів впливу на людську свідомість для дезорієнтації, поширення ворожих ідеологем, інтенцій та переконань, розширення горизонту зла та хаотизації сприйняття.
Егалітарна: - у центрі уваги знаходяться всі учасники конфлікту, проте фокус уваги зміщений на цивільне населення, зокрема жінок, дітей, людей похилого віку, які активно чинять опір агресору; - обирає нейтральні номінації для позначення учасників конфлікту; - уникає риторику героїзації, демонізації чи сакралізації.	Елітарна: - сфокусована на стражданнях «своїх» безвідносно до ролі, яку займає в конфлікті; - демонізує ворога; - вдається до риторики сакралізації жертв, у світлі якої «свої» – мученики, святі або герої, «чужі», відповідно, – або бездушні агресори, або ті, що заслуговують покарання; звідси – моральне виправдання конфлікту; - орієнтується на селективний миротворчий дискурс.
Орієнтована на пошук можливих варіантів вирішення конфлікту: - мир розглядається не лише як відсутність насильства, а й як активний процес переосмислення конфлікту; - пропагує та впроваджує мирні ініціативи, зокрема з метою попередження виникнення нових конфліктів; - утверджує культуру миру та виховує суспільство миру.	Орієнтована на перемогу будь-якою ціною: - мир розглядається як результат військової перемоги однієї зі сторін; - будь-які мирні ініціативи ігноруються або відкладаються до моменту, коли одна зі сторін не почне домінувати; - підпорядковується концепції «війна заради війни» або «вічна війна», а тому агресор за першої ліпшої можливості знову розпочинає війну.

зокрема когнітивних метафор. Ці спостереження породжують два фундаментальні питання: чи можна вважати *мирний дискурс* таким, у якому відсутні формальні ознаки *мови ворожнечі*? Чи натомість він передбачає цілісну концептуальну трансформацію – як на формальному рівні (відмова від використання лінгвістичних одиниць з «прозорою» семантикою, які націлені на посилення ненависті та загострення конфлікту), так і на світоглядному, що охоплює інтенційні, ідеологічні та концептуальні виміри ненасильницького дискурсу? Ці питання набувають особливої значущості у світлі концептуальних розмежувань існуючих підходів щодо визначення поняття «мова миру». Так, виходячи з концепції

позитивного та негативного миру, В. Гей пропонує розмежовувати поняття «мова позитивного миру» та «мова негативного миру».

Концепція *позитивного та негативного миру* була розроблена представниками скандинавської критичної школи на чолі з Й. Гальтунгом, які запропонували визначати мир з двох точок зору: як «відсутність або зниження рівня насильства в усіх його проявах», та як «ненасильницьке та креативне вирішення конфлікту» [19, с. 9]. Й. Гальтунг визначає *негативний мир* як «усунення безпосереднього насильства», а *позитивний мир* – як «ліквідацію структурного насильства» [20, с. 167]. Іншими словами, *негативний мир* – це відсутність зовнішніх формальних кон-

фліктогенних чинників, або, іншими словами, – «відсутність організованого колективного насильства, зокрема міжнаціонального, міжкланового, міжрасового та міжетнічного, породженого війною» [19, с. 12]. На противагу цьому, *позитивний мир* – це «концепція розв’язання конфлікту та розбудови міцного довготривалого миру шляхом усунення не лише зовнішніх формальних, але насамперед прихованих фліктогенних чинників» [20, с. 167]. Розвиваючи ідеї Й. Гальтунга, В. Гей пропонує розмежовувати поняття «*мова негативного миру*», що характеризується відсутністю відкритої лінгвістичної агресії відносно ворога, та «*мова позитивного миру*», що включає не тільки формальну відмову від використання мови ненависті, ворожнечі та насильства, але й пропагує гуманістичні миротворчі наративи; вона, таким чином, «сприяє переходу від затишшя, яке супроводжується насильством, до затишшя, яке супроводжується об’єктивним та неупередженим ставленням до опонента» [21, с. 5].

Узагальнюючи теоретичний доробок представників миротворчих студій та екстраполюючи їх надбання в площину гібридної війни ми, вслід за Р. Оксфорд, визначаємо *мову миру* як «сукупність будь-яких форм комунікації (вербальної і невербальної), що описує, відображає, виражає чи активно поширює мир» [6, с. 3], а за неможливості цього зробити пропагує використання комунікації, побудованої на засадах неупередженості, правдивості та взаємоповаги. Виходячи з того, що процес породження миру реалізується через тріаду «миротворчість, мирозбереження та миробудування» [6, с. 36], на кожному з них *мова миру* повинна ретранслювати та активно поширювати наративи, які націлені на: *підтримання миру* для запобігання ескалації насильства; *утвердження миру* для подолання розбрату та відновлення після завершення конфлікту; *розбудови миру* для утвердження культури стійкого й довготривалого миру через пропагування ідей пацифізму, взаємоповаги та ненасильницького вирішення конфліктів.

Висновки. Сьогодні стає цілком очевидним, що гібридна війна Росії проти України спрямувала лінгвістичні пошуки в царину безпекових та миротворчих студій, лінгвістики миру, когнітології та критичного дискурсу-аналізу, що сприяло виокремленню нової області лінгвістичних досліджень,

у межах якої мова розглядається як засіб прихованого впливу на свідомість та сприйняття людини. Переосмислення війни як нової форми конфлікту, який перебуває на межі фізичного, інформаційного та когнітивного вимірів, наповнило поняття «*мова миру*» та «*мова війни*» новим змістом. Узагальнюючи теоретичні напрацювання представників миротворчих студій та використовуючи їх надбання в аспекті дослідження поточної російсько-української війни, *мову миру* слід розглядати як сукупність мовних засобів та комунікативних стратегій, які описують, відображають чи активно поширюють мир, а в умовах військових конфліктів нівелюють, розвінчують чи нейтралізують *мову ворожнечі та насильства*. При цьому акцентуємо, що *мова миру* має дуальну природу, яка увиразнюється через *мову негативного миру*, що розглядається як формальна відсутність в досліджуваному дискурсі вербальних одиниць, які явно пропагують або активно сприяють проявам ворожості та ненависті щодо противника; та *мову позитивного миру* як відсутність в досліджуваному дискурсі вербальних одиниць, які явно чи в обхід раціональних центрів сприйняття людини (приховано) пропагують або активно сприяють проявам ворожості та ненависті щодо опонента. Важливим аспектом досліджень *мови миру* є визначення форми її прояву, на чому базується подальше визначення прихованих інтенцій відправника повідомлення. У найзагальнішому сенсі активне використання *мови негативного миру* може свідчити лише про тимчасове затишшя перед поновленням агресивного інформаційного впливу, тоді як використання *мови позитивного миру* сигналізує про намір сприяти активному та конструктивному діалогу для досягнення миру, орієнтацію на співпрацю, порозуміння, довіру та взаємоповагу між сторонами конфлікту.

Актуальним завданням сучасних мовознавчих студій, особливо в умовах поточної гібридної війни, є системне вивчення *мови миру*, зокрема визначення переліку лінгвістичних засобів, які використовуються або можуть бути потенційно використані для поширення та пропагування миру, опис та характеристика концептів миру, пошук дієвих наративів миру, визначення шляхів мирної протидії ворожим інформаційним впливам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія / За ред. Л. Компанцевої. Київ : НА СБУ, 2021. 500 с.
2. Данилейко О. В. Бінарна концептосфера «Війна» і «Мир» у період гібридної війни: когнітивний і прагматичний аспекти : дис. ... д-ра філософії в галузі філології : 035. Київ, 2022. 417 с.
3. Данилейко О. Мова війни: визначення та перспективи досліджень в контексті гібридної війни. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Т. 1, № 32. С. 101-107.
4. Коваленко А. Ю. Лінгвістика миру як шлях до одухотворення особистості під час війни. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. № 2 (106). С. 77-85.
5. Crystal D. Peace Linguistics. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. Singapore, 2008. P. 355.
6. Oxford R. L. The Language of Peace: communicating to create harmony. Oxford : Information Age Publishing, 2013. 380 p.
7. Curtis A. The new peace linguistics and the role of language in conflict. Greenwich : Information Age Publishing, 2022. 299 p.
8. Friedrich P. Applied linguistics in the real world. UK : Routledge, 2019, 196 p. URL : <http://surl.li/cjhij> (date of access: 06.12.2024).
9. Curtis A. Introducing and defining peace linguistics. *The Word*. 2018. № 27(3). P. 11-13.
10. Dwivedi A. Language and linguistic nonviolence. *The SAGE Encyclopaedia of War: Social Science Perspectives* / Ed. by P. Joseph. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2017. Vol. 1. P. 968-969.
11. Lynch J. Debates in Peace Journalism. Sydney : Sydney University Press, 2008. 255 p.
12. Почепцов Г. Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2017. 260 с.
13. Galtung J. Peace journalism as an ethnical challenge. *Global Media Journal: Mediterranean*. 2006. № 1 (2). P. 1-5.
14. Youngblood S. Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions. New York : Routledge, 2017. 249 p.
15. Stellamaris U. S. The impact of language development and global peace initiative in the 21st century: the linguistic perspective. *International journal of arts and humanities*. 2017. № 20. Vol. 6 (1). P. 85-97.
16. Ciftcioglu V. Peace Journalism: A Practical Handbook for Journalists in Cyprus / ed. by M. Bailie. EU, 2017. 24 p.
17. Слухай Н. В. Склад і структура ідеологічної матриці російських медіа. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця* : монографія / За ред. Л. Компанцевої. Київ : НА СБУ, 2021. С. 13-25.
18. Woelk Ch. Naming the space: Evaluating language in peace education through reflective practice. *Peace education evaluation : Learning from experience and exploring prospects*. USA : Information age publishing. 2015. P. 53-66.
19. Galtung J. Peace by peaceful means : Peace and conflict development and civilization. London : SAGE Publications, 1996. 280 p.
20. Сучасна політична лексика: навчальний енциклопедичний словник-довідник / За ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий світ, 2015. 394 с.
21. Gay W. C. Public policy discourse on peace. *Putting peace into practice. Evaluating policy on local and global levels* / ed. by N. N. Potter. Amsterdam, 2004. P. 5-50.